

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032

Deres/Your ref.
201102591

Vår/Our ref.
201100403-2/MDB/008

Dato/Date
21.10.2011

Vår saksbehandler/Executive officer: Merethe D. Bugge, tlf 23 19 53 83, e-post: mdb@stami.no

Høringsuttalelse fra Statens arbeidsmiljøinstitutt: NOU 2011:6 "Et åpnere forskningssystem"

Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) har lest Fagerbergutvalgets utredning med interesse.

Utvalget fremmer flere forslag knyttet til hvordan forskning kvalitetsmessig kan måles og sammenlignes. Den tilsynelatende grunnleggende forutsetningen om at all forskning er målbar på en tilnærmet universell måte og at forskningen skal resultere i forventende, målbare resultater, kunne det være fristende å utfordre med et vitenskapsfilosofisk perspektiv. Men dette er vedvarende internasjonal trend som nok de fleste forskningsaktiviteter kan tilpasses, selv om enkelte forskningsgrener opplagt vil kunne ha problemer med dette. Fagerbergutvalget har etter STAMIs syn dog ikke belyst slike forhold godt nok. Dette underbygges også med utvalgets språkbruk, hvor skillene mellom nærings- og innovasjonsdrevet forskning ikke er tydelig nok diskutert m.h.t. bruk av og hensikt med måleinstrumenter. Den språkdrakt og terminologi som utvalget benytter seg av i omtalen av forskning (produksjon/effektivitet/avkastning) vitner om et noe lite kritisk forhold til disse skillelinjene.

STAMI er imidlertid, i likhet med Fagerbergutvalget, positive til åpne systemer for kvalitetsvurdering og systematisk bibliometri, men er av den oppfatning at bibliometriske analyser alene kun er en del av totalbildet. Den økende bruken av rangering av vitenskapelige publikasjoner basert på såkalte impact factors for journalene er et godt eksempel på dette, hvor fagfelt med mange interessenter/forskere lettere oppnå flere siteringer og således høyere impact factors. Mindre fagfelt, med likefull god kvalitet, kan bli skadelidende hvis man i for stor grad utelukkende skjeler til slike målinger. Således bør kvalitetsvurderinger av forskningsmiljøer først og fremst gjennomføres av fagfeller, med kvantitative forskningsbarometre som ett av flere underlag. STAMI er av den oppfatning at Fagerbergutvalget burde vært tydeligere på slike presiseringer, og vi ser opplagte utfordringer knyttet til å benytte slike barometer-verdier som grunnlag for resultatbasert finansiering på tvers av fagfelt- og disipliner.

Fagerbergutvalget diskuterer også flere forhold knyttet til finansiering av forskning, og påpeker som flere andre at det er begrenset med tilgjengelige forskningsmidler til eksempelvis grunnforskning innenfor de typiske programforskningsområdene. STAMI støtter dette synet. Det er likevel ikke opplagt at det er samfunnsgagnlig å promotere dette på bekostning av programforskningen. STAMI vurderer sektor-prinsippet i norsk forskning som en stor fordel, da dette sikrer eierskap og forpliktelse fra de respektive departementer til vitenskapelig utvikling på sine forvaltningsområder.

Utvalgets generelle syn er at konkurranse om midler er gunstig for å bidra til effektiv ressursbruk. På basis av dette anbefaler utvalget derfor ikke at man øker basisbevilgningen til institutter med lav sådan, selv om dette av andre har vært anbefalt for å bedre instituttens evne til fornyelse og kompetansebygging på områder av stor samfunnsrelevans – og basisbevilgningen ved tilsvarende utenlandske institutter er høyere. Det stilles også spørsmål ved om det er hensiktsmessig at de instituttene som har høy basisbevilgning fortsetter med dette, eller om en del av midlene burde konkurranseutsettes.

Dette vitner om en begrenset kunnskap om forskningsinstituttene arbeidsoppgaver og – områder. De fleste forskningsinstitutter underlagt departementene har mange andre forvaltningsnære oppgaver som krever vitenskapelig tilnærming, men som ikke kan klassifiseres som forskning. Mange av instituttene representerer fagmiljøer som er de eneste på sitt felt i landet. Dette er en svært ressurseffektiv måte å få utført viktige samfunnsoppgaver på, basert på vitenskapelige kompetansekrav som forvaltningsetater ikke ville være i stand til å utføre like kostnadseffektivt. Slike sårbare og samfunnsviktige fagmiljøer bør heller styrkes med stabil grunnfinansiering, snarere enn å utsettes for fare for fragmentering gjennom konkurranseutsetting. I lys av dette fremstår det som underlig at Fagerbergutvalget ikke argumenter tilsvarende for overføring av lønns- og driftsmidler som tilfaller universitetene til forskningsrådet for reallokering basert konkurranse, all den tid mekanismene og eventuelle gevinster her er tilsvarende som for instituttsektoren.

Med vennlig hilsen
Statens arbeidsmiljøinstitutt

Pål Molander
Direktør